

Het gezin Izaäk van Dam, Stationsstraat 42 Zuidlaren.

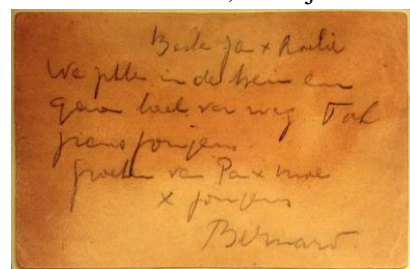

De familie van Dam met de moeder van Izaäk, Martha van Dam-Rozenbaum. Foto circa 1939, Joods Monument.

Izaäk van Dam is geboren op 2 oktober 1893 te Warfhuizen, gemeente Leens, Groningen. Izaäk leert Eva Nathan, geboren 15 juli 1893, uit Haren kennen en zij trouwen op 3 september 1919. Het paar opent samen een manufacturen-zaak in Zuidlaren. Zij krijgen vijf kinderen waarvan twee maar heel kort leven: Martijn Bertus (1921), Siemon Machiel (1922), Martha Betje (1929-1931), zij overlijdt aan brandwonden, Bernard Max (1932) en Machiel Nico (1935), die maar vier dagen leeft.

Izaäk is een actief lid in de Zuidlaarder gemeenschap. Hij richt in 1931 de Zuidlaarder Handelsvereniging (ZHV) op en wordt gekozen tot voorzitter. Hij is ook lid van de

'Maatschappij tot Nut van het Algemeen' en hij is politiek actief. In september 1937 wordt Izaäk geïnstalleerd als Raadslid voor de Vrije Democratische Partij (VDP). Hij zet zich als raadslid in voor het verharden van de zandweg in Midlaren en om Zuidlaren te voorzien van straatnaambordjes. Nadat de Tweede Wereldoorlog, in september 1939 is uitgebroken, wil het gezin naar Californië emigreren. Zij krijgen niet de benodigde financiën bij elkaar en daarom besluiten zij om hun oudste zoon Martijn naar Amerika te laten vertrekken. Martijn wordt echter opgeroepen voor militaire dienst en het Duitse leger valt Nederland binnen. Een poging om daarna via IJmuiden naar Engeland te vluchten mislukt ook en moet het gezin leven onder de nazi-druk. Er volgen al snel allerlei geboden en verboden voor de Joodse bevolking. De jongste zoon, Bernard, gaat in Zuidlaren naar de Openbare Lagere School, maar vanaf september 1941 mogen Joodse kinderen niet meer naar niet-Joodse scholen. Daarom moet hij naar Groningen waarvoor hij met de bus moet reizen. In de zomer van 1942 wordt ook dat verboden. Zijn broer Siemon schrijft daarover: *Dat mag sinds vandaag niet meer. Er moet namelijk bij de SS aangevraagd worden of Bernard naar Groningen heen en weer mag reizen.* Ondertussen is in juni 1942 de zaak van Izaäk in beslag genomen door de bezetter. Het gezin besluit dat de twee oudste jongens moeten onderduiken bij boeren in Friesland. Maar om wat voor reden dan ook, keren zij toch weer naar huis terug. Waarschijnlijk dachten zij dat het thuis wel veilig zou zijn, maar niets is minder waar. Op 10 augustus 1942 worden Izaäk en de twee oudste zonen, Martijn en Siemon, door de SD gearresteerd en naar Groningen gebracht en vandaar naar het doorgangskamp te Westerbork. Eva en de jongste zoon Bernard krijgen ook bericht dat zij zich moeten melden in Groningen. Het hele gezin wordt op 28 augustus 1942 op transport naar Auschwitz gezet. Eerst moeten zij vanuit het kamp, met hun bagage, naar het station in Hooghalen lopen waarvandaan de trein vertrekt. Bernard gooit uit de rijdende trein nog een briefkaartje dat bestemd is voor zijn vriendjes. Het kaartje wordt gevonden en is bewaard. De tekst luidt: *Beste Jan x Roelie, We zitten in de trein en gaan heel ver weg. Tot ziens jongens. Groeten van Pa x Ma x jongens. Bernard.*

Het briefje dat Bernard uit de trein gooide voor zijn vriendjes. Joods Monument.

Zowel vader Izaäk als zijn zonen Martijn en Siemon worden bij Kosel uit de trein gehaald om ergens in een nazi-werkkamp slavenarbeid te verrichten. Izaäk en Siemon sterven op 31 december 1942, ergens in Midden-Europa. Zij zijn dan 49 en 20 jaar. Martijn sterft op 7 februari 1945 in de buurt van Groß Rosen, vermoedelijk tijdens een van de dodenmarsen. Hij is bijna 24 jaar. Moeder Eva en de jongste zoon Bernard worden meteen na aankomst in Auschwitz naar de gaskamers gebracht waar zij op 31 augustus 1942 zijn vermoord. Eva is 49 jaar en Bernard is net 10 jaar oud.